

які зумовили цей голод а також замовчування масштабів трагедії та фактичну відмову від міжнародної допомоги сьогодні варто піднімати питання щодо визнання голоду 1946–1947 років геноцидом проти українського народу нарівні із Голодомором 1932–1933 років.

Список використаних джерел

1. Голодомор 1932–1934 років: геноцид українського народу. Збірник документів і матеріалів / І. П. Якущ, А. П. Загорулько, В. М. Щербатюк, Д. І. Курас та ін. ; за ред. В. М. Щербатюка, Д. І. Кураса. Київ : Видавництво «Фенікс», 2025. 272 с.
2. «Голод після Перемоги»: до 75-річчя масового голоду 1946-47 років УІНП презентував історичний ролик. URL: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/golod-pislya-peremogy-do-75-richchya-masovogo-golodu-1946-47-rokiv-uinp-prezentuvav-istorychnyy-rolyk>
3. Веселова О. М., Марочко В. І., Мовчан О. М. Голодомори в Україні 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947: Злочини проти народу. Київ-Нью-Йорк : Вид-во М. П. Коць, 2000. 270 с.
4. В. М. Даниленко. Передумови голоду 1946-1947 рр. в Україні. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика* : зб. наук. статей. Київ, 2008. Вип. 13. С. 42–49. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/77750>.
5. Ellman, M. The 1947 Soviet Famine and the Entitlement Approach to Famines. *Cambridge Journal of Economics*, Volume 24, Issue 5, September 2000, P. 603–630. DOI: <https://doi.org/10.1093/cje/24.5.603>.

ЛАЗАРЄВ Віктор Вікторович,
професор кафедри теорії та історії
держави та права Харківського
національного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

КОНСТИТУЦІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У РОЗУМІННІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Питанню «конституційної ідентичності» сьогодні приділяється достатньо багато уваги. Ряд науковців висловлюють ряд позицій щодо її розуміння. Так, В. Колісник, Г. Берченко, Т. Слінько пропонують «конституційну ідентичність» розглядати як «ідентичність конституції» [1, с. 75]. У своєму дослідженні О. Никорак зазначає, що «конституційна ідентичність – це комплекс особливостей конституційного ладу та конституційних цінностей певної держави, які водночас об’єднують громадян в одну спільноту (народ,

націю) та відрізняють цю державу (а також народ, націю) від інших держав, міжнародних та регіональних організацій, народів світу. При цьому, важливо пам'ятати, що поняття ідентичності як результату самоідентифікації у соціогуманітарних науках найчастіше вживається у двох тісно переплєтених вимірах – «внутрішньому» (індивідуальному) та «зовнішньому» (соціальному). А конституційна ідентичність – комплексне поняття, яке, тим не менш, найбільш тяжіє до специфічного різновиду колективної (групової) ідентичності. Як і родовому поняттю ідентичності, конституційній ідентичності притаманні ознаки тягlosti у часі та просторі, динамічність, самоідентифікація членів спільноти та їх взаємне визнання» [2, с. 57]. Слід погодитися з твердженням М. Граната, що «конституційна ідентичність встановлює межі можливих змін, які вносяться до Конституції. Вона відіграє роль своєрідного «запобіжника» у випадку виникнення намірів переглянути конституцію [3, с. 4]. Для України ця категорія набуває особливого значення у зв'язку з трансформаціями, викликаними європейською інтеграцією, воєнною агресією, потребою оновлення державних інституцій та посиленням стійкості конституційного ладу.

Варто зважати, що саме Конституційний Суд України (КСУ) відіграє ключову роль у формуванні підходів до розуміння конституційної ідентичності. Це простежується як у його юрисдикційній діяльності, так і у науково-практичних заходах, спрямованих на формування спільного інтелектуального інструментарію для розуміння сутності конституційних засад держави.

У своїй діяльності КСУ активно досліджує концепцію української конституційної ідентичності. Зокрема, на офіційному вебсайті КСУ створено тематичний розділ «Українська конституційна ідентичність», у якому розміщено матеріали III Маріупольського конституційного форуму «Українська конституційна ідентичність в контексті європейської інтеграції» [4]. Як бачимо, КСУ не залишається осторонь доктринальних підходів до визначення юридичної природи категорій. Це у повній мірі стосується і розуміння конституційної ідентичності.

Юрисдикційна площина діяльності КСУ також демонструє формування підходів до трактування елементів конституційної ідентичності, хоча Суд наразі не надав єдиного нормативного визначення цього поняття. Втім, окремі його рішення містять концептуальні підходи, які прямо стосуються ціннісної основи конституційного ладу та ознак національної ідентичності. Зокрема, у Рішенні від 14 лип. 2021 р. № 1-р/2021 [5] КСУ акцентує свою увагу на необхідності захисту державної мови, оскільки вона забезпечує ідентичність держави. Логічно, що захист державної мови також гарантує і конституційну ідентичність.

В аспекті прав людини та легітимності державної влади КСУ у низці рішень послідовно формує уявлення про фундаментальні риси українського

конституційного порядку як складові конституційної ідентичності. Так, у Рішенні від 05 жовт. 2005 р. № 6-рп/2005 [6] КСУ зазначає, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ; право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами. У Рішенні від 22 груд. 2010 р. № 23-рп/2010 [7] КСУ стверджує, що держава має гарантувати кожному утвердження і забезпечення прав і свобод людини; визначає основні права і свободи людини і громадянина та гарантії їх дотримання і захисту. У Рішенні від 16 верес. 2021 р. № 6-р(II)/2021 [8] КСУ зазначає, що людська гідність як джерело всіх прав і свобод людини та їх основа є однією із засадничих цінностей українського конституційного ладу. Такі рішення не лише окреслюють елементи конституційної ідентичності, а й формують систему обмежень для політичної влади, унеможливаючи зміни основ держави.

Особливого значення концепція конституційної ідентичності набула після повномасштабної агресії у 2022 році. КСУ підкреслює, що збереження української конституційної ідентичності є не лише теоретичним питанням, а й практичним елементом національної стійкості, що обумовлює необхідність обмеження впливу ворожих правових, політичних і культурних практик на національний правопорядок.

Підбиваючи підсумки, маємо констатувати, що КСУ розглядає конституційну ідентичність одночасно у двох ракурсах: через юрисдикційну діяльність, де КСУ закріплює та інтерпретує основи національного конституційного ладу, та через наукову діяльність. Обидва ракурси взаємодоповнюють один одного, створюючи комплексне бачення української конституційної ідентичності як відкритої, динамічної, водночас глибоко вкоріненої у власну правову традицію та спрямованої на інтеграцію у європейський правовий простір.

Список використаних джерел

1. Колісник В. П., Берченко Г. В., Слінько Т. М. Конституційна ідентичність як втілення установчої влади. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29. № 3. С. 69-88. DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-3-69.

2. Никорак О. Ю. Конституційна ідентичність як категорія конституційного права : дис. ... д-ра філософії : 081 Право : 08 Право / наук. керівник С. В. Різник ; МОН України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2023. 248 с.

3. Гранат М. Конституційна ідентичність та її значення. *Український часопис конституційного права*. 2023. № 4. С. 3-7. DOI: 10.30970/jc1.4.2021.1.

4. Українська конституційна ідентичність. URL: <https://ccu.gov.ua/library/fiter/7266>.

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»: Рішення Конституційного суду України від 14 лип. 2021 р. № 1-р/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21>

6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом): Рішення Конституційного суду України від 05 жовт. 2005 р. № 6-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05#Text>

7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху): Рішення Конституційного суду України від 22 груд. 2010 р. № 23-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-10#Text>

8. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Крупка Дмитра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 81, частини першої статті 82 Кримінального кодексу України, Костіна Володимира Володимировича, Мельниченка Олександра Степановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 82 Кримінального кодексу України та за конституційною скаргою Гогіна Віктора Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 81 Кримінального кодексу України (справа про перегляд вироку особі, караній на довічне позбавлення волі): Рішення Конституційного суду України від 16 верес. 2021 р. № 6-р(II)/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-21#Text>

